

Motion till riksdagen 2008/09:U313

av Lage Rahm m.fl. (mp)

Rättvisa regler för handel

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att regelverken för handel inte ska hindra utvecklingsländernas utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att utvecklingsländer under ett uppbyggnadsskede ges möjlighet att skydda sina marknader.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att avtal inte ingås under sådana förutsättningar att dess konsekvenser inte kan överskådas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU förändrar sin förhandlingsstrategi.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige vid förhandlingar bör sluta ställa krav på investeringsregler, regler för offentlig upphandling och konkurrenslagstiftning.¹

¹ Yrkande 5 hänvisat till NU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

I borgerlig retorik kan det ofta framstå som att ökad handel för u-länder av sig självt kommer att lösa alla fattigdomsproblem. Så är förstås inte fallet. Olika länders förutsättningar skiljer sig åt. De länder som har lyckats med en hållbar positiv utveckling har format självständiga utvecklingsstrategier utifrån sina egna unika förutsättningar¹. Ökad handel är bara en, om än viktig, bit i pusslet. Vårt ansvar gentemot u-länderna ligger i att bidra till regelverk för kringhandeln som först och främst inte förvärrar situationen för de fattiga, för det andra inte minskar u-ländernas regeringars politiska handlingsutrymme att självständigt utforma och driva sina utvecklingsstrategier, för det tredje gynnar u-ländernas situation på vår egen marknad och på världsmarknaden och först i fjärde hand ser till våra egna företags intressen på u-ländernas marknader.

I pågående bilaterala och multilaterala handelsförhandlingar är prioriteringen i realiteten (om än inte i retoriken) ofta den omvända. Genom EU bär Sverige ett stort ansvar för att de pågående Dohaförhandlingarna inom WTO har strandat gång på gång och nu efter det misslyckade mötet i juli 2008 går en mycket oviss framtid till mötes. Därmed är hela det multilaterala handelsystemet i gungning. Ett multilateralt system med goda villkor är generellt bättre för små ekonomier än bilaterala avtal. De förslag som låg på WTO:s bord i juli 2008 var för dåliga för majoriteten av u-länderna för att de skulle kunna anta dem. EU och USA har under många år gett stora subventioner till det egna jordbruket, och europeiska och amerikanska företag har därför stora konkurrensfördelar gentemot företag i utvecklingsländer. Därför måste utvecklingsländerna ges utrymme att med olika medel skydda sina egna marknader under ett uppbyggnadsskede. De rika ländernas vägran att tillåta den typen av skydd är en huvudorsak till att de globala handelsförhandlingarna strandat gång på gång. Istället för att på allvar först och främst ta itu med de frågor u-länderna hade högst på agendan (som man lovade när förhandlingsrundan startade) har i-länderna drivit på med sina offensiva intressen.

Samma problematiska inställning gäller även för områden som tjänstehandel och investeringsregler – områden som är mycket kontroversiella eftersom de rör möjligheten att reglera utländska företags agerande vid till exempel upphandlingar eller inom sektorer som vattenförsörjning. EU inklusive Sverige försöker, både i WTO och bilateralt, driva igenom så breda avtal som möjligt. Dessa avtal inkluderar områden som hotar utvecklingsländernas politiska handlingsutrymme genom att exempelvis begränsa möjligheten för utvecklingsländer att ha en egen nationell lagstiftning för investeringar eller upphandling. Utvecklingsländer protesterar ihärdigt mot att sådana nya områden förs in i handelsavtal. Ändå fortsätter Sverige och EU enträget att insistera på att sådana ska inkluderas.

¹ Utvecklingens drivkrafter, Stefan de Vylder.

Fel! Okänt namn på

Samma attityd märks även i EU:s pågående bilaterala förhandlingar. I förhandlingarna om Economic Partnership Agreements (EPA) med länder i Afrika, Karibien och Oceanien, har EU drivit frågor som dessa länder intensivt motsatt sig inom WTO. Paragrafer i EPA-förhandlingarna om att utvecklingsländerna ska binda sig för att inte införa exporttullar eller andra exportrestriktioner på råvaror som olja och naturgas minskar utvecklingsländernas politiska manöverutrymme och visar hur aggressivt EU driver sina offensiva intressen (i det här fallet kontroll över energitillgångar).

I förhandlingarna om ett associationsavtal med länder i Centralamerika och norra Sydamerika kritiserar EU² bland annat för att försätta motparterna i en sådan tidspress att de inte hinner göra ordentliga konsekvensanalyser av vad ett avtal kan komma att innebära, att EU:s mål i associationsavtalet kan komma i konflikt med mål för fattigdomsbekämpning och att EU:s agerande minskar enskilda organisationers möjligheter att aktivt delta i förhandlingsprocessen.

Det multilaterala handelssystemet har hamnat i ett dödläge efter WTO:s senaste stora möte. Förhandlingarna har visserligen nu kommit i gång igen, men det är högst osäkert när – och över huvud taget om – en överenskommelse kan nås – detta i ett läge när finanskrisen i USA sänder chockvågor genom hela världsekonomin.

EU kan nu spela en positiv roll för att återskapa förtroendet för det multilaterala systemet genom att agera annorlunda i de bilaterala förhandlingar unionen är involverad i. En förändrad förhandlingsstrategi i EU, som sätter respekt för motpartens problem och utvecklingsstrategier i första rummet, skulle kunna leda till avtal som har en reell positiv inverkan på u-ländernas utveckling. Det ökade förtroendekapital som detta skulle medföra skulle i sin föras över till WTO-förhandlingarna. Och resultaten från EU:s bilaterala avtal skulle kunna ge en förebild om hur en uppgörelse inom Doharundan skulle kunna se ut.

Sverige bör inom WTO- och EPA-förhandlingarna sluta ställa krav på investeringsregler, då den typen av krav undergräver utvecklingsländernas möjlighet att göra investeringarna hållbara genom nationell lagstiftning. Inom WTO- och EPA-förhandlingarna bör Sverige vidare även sluta ställa krav på regler kring offentlig upphandling och konkurrenslagstiftning, då dessa frågor inte är prioriterade av utvecklingsländerna utan främst drivs för att gynna EU:s egna företag.

Stockholm den 6 oktober 2008

Lage Rahm (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Mehmet Kaplan (mp)

Peter Rådberg (mp)

Mats Pertoft (mp)

² Öppet brev från Aprovech m.fl. enskilda organisationer, juni 2008.